

ตอบไม่ได้

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๒

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เวลาพูดธรรมะเห็นไหม ธรรมะนี้มันมีหลาย มีละเอียด ธรรมะมันมีมาก ฉะนั้น เวลาพูดกับส่วนใหญ่มันก็ต้องหลากหลาย แต่ถ้ามันจะเจาะจงเฉพาะนี้มันก็ต้องเจาะจงเฉพาะเห็นไหม อย่างเช่น เวลาเขาพูดถึงธรรมะ ในเว็บไซต์นี้เราบอกว่าธรรมะเหนือธรรมชาติ เพราะธรรมะเหนือธรรมชาตินี้ สิ่งนี้ทำไมถึงเหนือธรรมชาติล่ะ แล้วเขาว่า ธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นธรรมดาเราถึงว่าเขาตอบไม่ได้ไง เขาตอบไม่ได้หรอก

เมื่อก่อนที่ว่าเวลาเราคุยกันเห็นไหม พวกนี้พูดทำไมเขาตอบธรรมะละเอียดนักๆ เพราะมันอยู่ในคำนำใจ คำนำใจในการประพฤติปฏิบัติมันลงได้กับอภิธรรม คำว่าลงได้กับอภิธรรม เวลาตอบอย่างนั้นนะ เพราะอะไร เพราะคำว่าที่มานะ ที่มาของผู้ที่ปฏิบัติ การปฏิบัติเราศึกษาปริยัติมานะ ปริยัติเป็นธรรมของพระพุทธเจ้า เราไปศึกษาปริยัติมา แต่เวลาปฏิบัติขึ้นมาเห็นไหม มันจะเกิดมาจากใจของเรา เห็นไหมธรรมะส่วนบุคคลจะเกิดจากใจของเรา ที่มาไง ถ้าที่มาจากใจของเรา ความจริงนี้มันเกิดจากใจ

แต่เวลาเขาตอบปัญหา เขาไปตอบที่ว่าละเอียดๆ เพราะว่ามันเป็นธรรมะของพระพุทธเจ้า ที่มาเห็นไหม ที่มานี้มันมาจากอภิธรรม ที่มานี้มันมาจากพระไตรปิฎก คำว่าที่มาจากที่นั่นปู้บ คำว่าที่มา ถ้าที่มานะธรรมพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้านะ พุทธวิสัยกว้างขวางมาก ปัญญาพระพุทธเจ้ากว้างขวางมาก แล้วเราเอาสิ่งนั้นมาศึกษาเราตีความได้ แล้วเราพูดธรรมะอย่างนั้นได้ ฟังดูแล้วมันละเอียดมาก แต่ถ้าเป็นปฏิบัตินะพอฟังนี้ จะรู้เลย ว่าที่มานี้มันมาจากตำรา ที่มานี้ไม่ใช่มาจากใจ

ถ้าที่มาจากตำรานี้เห็นไหม เพราะตำรานี้ธรรมะพระพุทธเจ้าใช้ไหม ทางวิจัยทำได้มหาศาลเลยแล้วละเอียดมาก แล้วตำรานี้มันเป็นสาธารณะมันเป็นกลาง พอเป็นกลางปู้บนี้ ชาวพุทธทั้งหมดมาศึกษาจากที่นี่ คือจุดที่มานั้นเดียวกันไง จุดที่มานี้มันมาจาก

ตำราหมดเลย พอมาจากตำราหมดเลย แล้วเวลาคนเอาตำรามาพูดมันก็เข้ากันได้หมดเลย นี่ใจพอมที่มอย่างนั้นป๊อ ใครพอฟังแล้วมันก็เป็นสิ่งที่เข้าใจได้ไง

แต่ถ้าธรรมะมาจากใจเห็นไหม ธรรมะที่เป็นความจริง ธรรมะเหนือธรรมชาติ มั่นกุบปธรรม อกุบปธรรมนี่มันชัดเจนมาก ถ้ากุบปธรรม อกุบปธรรม นี่อกุบปธรรม อฐานะที่มันจะแปรสภาพ สุดท้ายแล้วสิ่งนี้ เวลาพูดถึงว่าเราศึกษาธรรมะพระพุทธรเจ้ามาแล้วก็ยังไม่เข้าใจ ติความไม่ได้หรอก ถ้ามันติความ สัพเพ ธัมมา อนัตตา เห็นไหม ธรรมะเป็นอนัตตา อนัตตากับอัตตาเถียงกันปากเปียกปากแฉะเลย

ถ้าเป็นความจริงแล้วไม่ต้องเถียง เพราะมันผ่านมามาทั้งหมดใจ อัตตามันก็ผ่านมามาแล้ว อัตตานี้ความที่เราหลงไปเราไม่เข้าใจ อนัตตานี้ อนัตตามันแปรสภาพอย่างไร อนัตตามันเกิดการกระทำอย่างไร อย่างเช่นพวกเรามันจะมีการมีงาน เราจะมีสมบัติต่างๆ เราต้องผ่านการทำหน้าที่การงานมา ได้ผลตอบแทนมา แล้วผลตอบแทนนั้นมันมาสรุปแล้วเป็นอกุบปธรรม มันผ่านมามาทั้งหมด มันถึงเข้าใจใจ

แต่ถ้ามันไม่เข้าใจเห็นไหม มันก็เอามาจากตำรา สิ่งที่มีน่ะมันมีที่มา เราบอกว่าตอบไม่ได้หรอก เขาจะตอบได้ละเอียดมากเลย ตอบได้ที่มาจากทางวิชาการละเอียดมากเลย นี่พอละเอียดมากมันก็อ้างได้ด้วยว่ามันมีที่มาใช่ไหม ที่มาหมายถึงว่าพอเข้าไปถึงแล้วอยู่ในพระไตรปิฎก มันมีตำราเป็นพยาน แล้วเราปฏิบัตินี้ไม่มีตำราเป็นพยานหรือ แล้วเวลาปฏิบัติขึ้นมามันก็มีหัวใจเป็นพยาน ถ้าหัวใจเป็นพยานนะ เวลาอ้างหลักอันนี้ อ้างหลักในหัวใจ แต่เวลาพูดถึงมันก็พูดธรรมะพระพุทธรเจ้านั่นนะ แต่อ้างหลักในหัวใจ อ้างความเป็นจริงอันนี้ แล้วความจริงอันนี้มันต้องถูกด้วยนะ

ถ้าความจริงนี้มันไม่ถูก มันก็กลายเป็นยืนกระต่ายขาเดียวไง ยืนกระต่ายขาเดียวคือความเห็นของเราอ้างในหัวใจของเรา แต่ในหัวใจเราไม่เป็นจริง ถ้าในหัวใจเราไม่เป็นจริงนี้อ้างออกมามันก็ไปขัดแย้งกัน ไปขัดแย้งกันกับผู้ที่ เป็นความจริง มันขัดแย้งกันอย่างไร ถ้ามันขัดแย้งกันมันก็อยู่ในกฎของการเปลี่ยนแปลงอยู่เห็นไหม มันอยู่ในกฎของการเปลี่ยนแปลงอยู่ มันไม่เป็นอกุบปธรรม มันเป็นกุบปธรรม กุบปธรรม สัพเพ ธัมมา อนัตตา สภาพธรรมนี้เป็นกุบปธรรม มันยังแปรสภาพของมันอยู่ มันยังแปรสภาพของมันไปได้ มันยังเจริญก้าวหน้าได้ไง

อย่างถ้าเราปฏิบัติไปมันเจริญก้าวหน้าไปเรื่อย เจริญก้าวหน้าไปเรื่อย นี่ใจมันแปรสภาพไปตลอดเห็นไหม ถ้ามันยังแปรสภาพอยู่ มันยังก้าวหน้าของมันไป แต่มันไม่ถึงที่สุด มันยังไม่สรุป ทีนี้ไอ้ตอนสรุปนี้สำคัญมากเห็นไหม ตอนสรุปนี้สำคัญมากเพราะอะไร เพราะว่าในการประพจน์ปฏิบัติของครูบาอาจารย์เรามา เมื่อก่อนเรื่องอย่างนี้มันจะเป็นเรื่องภายใน เป็นเรื่องภายในของวงกรรมฐานมันจะรู้กัน

แต่ในเมื่อวงกรรมฐานมันกว้างขึ้น ในการสื่อสารเวลาเทศนาว่าการ ในการที่พระปฏิบัติถามปัญหาขึ้นมา ไอ้มันสื่อสารออกมา พอสื่อสารออกมาเป็นขณะจิตใช้ไหม พอเป็นขณะจิต ผู้ที่ปฏิบัติ ทั้งๆ ที่ทางวิชาการนะ แต่คำว่าขณะจิตมันมีอยู่ในตำรา แต่ความจริงมันยังไม่เกิด ยังไม่ปรากฏ จันพอปรากฏขึ้นมาเช่นของหลวงปู่ขาวเห็นไหม ถึงที่สุดท่านสรุปของท่านเห็นไหม ท่านบอกพิจารณาจิตนี้เหมือนเม็ดข้าวเวลาจิตมันกำลังหมุนอยู่ เวลาไปบิณฑบาต เห็นคันข้าว เห็นชวานาเขาทำข้าวอยู่เห็นไหม มันเปรียบเทียบกับเห็นไหม

มันเหมือนกับสมัยพุทธกาล ที่พระจะไปถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ เห็นไหม จิตมันสมดุลของมันอยู่ มันงงในปัญหาของตัวเองจะไปถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เกิดฝนตกหนัก น้ำเจ็มนองไปหมดเลย แล้วในชายาฝนมันหยดลงไปในน้ำ มันเป็นจุดเป็นต่อมขึ้นมาเห็นไหม คำว่าเป็นจุดเป็นต่อม นี่จิตมันพิจารณาของมันไป สิ่งกระทบนั้นมันกระทบถึงหัวใจ ผลัวะ

หลวงปู่ขาวท่านไปบิณฑบาตเห็นไหม ออกไปบิณฑบาตตามท้องนา เห็นเขาทำนา เห็นเมล็ดข้าว ท่านก็เจริญสติของท่าน พิจารณาของท่านไป นี่พอมันขาดของมันมันเป็นวิธานิพนธ์ใจ มันเป็นขณะจิต เพราะมันมีอย่างนี้เห็นไหม เวลาผู้ที่ปฏิบัติมันก็ต้องสรุปเข้ามาตรงนี้ให้ได้ สรุปนี้อันนี้เป็นความจริงในใจของหลวงปู่ขาว แต่ผู้ที่จะมาทำอย่างนี้ เหมือนอย่างวิธานิพนธ์ของเรา ใครจะมาเปิดคู่มือได้ แล้วใครจะไปเขียนซ้ำก็ได้ ถ้าเขียนซ้ำมันผิดใจ เพราะเขียนซ้ำใจมันไม่เป็นความจริงเห็นไหม

แต่ถ้าเป็นความจริงขึ้นมา วิธานิพนธ์นี้ทางวิชาการเขามีต้นแบบใช้ไหม แต่ในการปฏิบัติมันปัจจุบัน จะเอาต้นแบบมาจากไหน ถ้าเอาต้นแบบอย่างนั้นมา เวลาเราฟังจากครูบาอาจารย์ ท่านเทศนาว่าการให้เราฟัง มันเป็นกำลังใจของเรา มันเป็นเรื่องที่

ปลุกปลอบใจเห็นไหม เราเอาตรงนั้นเป็นตัวอย่าง แต่เวลาทำของเรา มันต้องเป็นของเราขึ้นมา แต่ถ้าเราเอาตรงนั้นมาเป็นสมบัติของเรา มันก็เป็นสัญญาหมด

มันเป็นการก๊อปปี้ไป ก๊อปปี้คืออะไร ก๊อปปี้มันก็คือกิเลสใจ กิเลสมันสร้างภาพใจ ทั้งๆ ที่เราปฏิบัติที่เราจะฆ่ากิเลสนะ แต่เวลาปฏิบัติขึ้นไปเราลงทุนลงแรง ปฏิบัติเข้ามาในธรรมะของพระพุทธเจ้า ศึกษาธรรมพระพุทธเจ้ามาแล้วปฏิบัติ เป็นการปฏิบัติของเราขึ้นมา แล้วปฏิบัติขึ้นมาแล้ว มันยังสรุปลงเป็นทางสัญญา มันก็เหมือนกับว่าสูญเปล่าไป มันไม่มีผล มันไม่มีผลนะ

ถ้าไปเหมือนแล้วมันไม่มีผลนะ มันไม่มีผลเพราะอะไร เหมือนกับเราทำธุรกิจรอบนี้ เราส่งของไปแล้วเราเก็บเงินไม่ได้เลย นี่ก็เหมือนกันลงทุนลงแรงมหาศาลเลย แต่ผลตอบแทนไม่มีเลย ผลตอบแทนสูญเปล่าเห็นไหม แต่ถ้ามันทำของเราขึ้นมา เราทำธุรกิจของเราขึ้นมา เราส่งของไปเราเก็บเงินทุกอย่างได้หมดเห็นไหม นี่เวลาเราปฏิบัติขึ้นมามันจะต้องเป็นสภาวะแบบนั้น มันถึงว่าเหมือนไม่เหมือนนี่ไม่สำคัญ เพราะคำว่าเหมือนนี่มันเป็นการจุดประเด็นใจ

เวลาครูบาอาจารย์ท่านเทศน์ของท่าน ท่านให้เอาเป็นแบบอย่าง เหมือนเราสอนเด็ก เราจะเอาอะไรเป็นตัวอย่างให้เด็กทำ ว่าเด็กควรทำอย่างนี้ ความดำรงชีวิตอย่างนี้ พวกเราอยู่ในบ้าน คนเราอยู่ในครอบครัว อย่างนี้เป็นคนดี แบบอย่างที่จะสอนเด็กเห็นไหม นี่ก็เหมือนกันเวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติเป็น ท่านจะเอาอะไรเป็นแบบอย่างมาสอนพวกเรา ที่นี้พ่อเอาแบบอย่างมาสอนพวกเรา โอ้อย่างทางโลกเห็นไหม ถ้าพ่อแม่ของเรานี้เป็นคนดี ความกตัญญูเป็นสมบัติของคนดี แบบอย่างนี้ เราทำตัวแบบนี้เป็นคนดี อย่างนี้ได้ ทางโลกนะได้ ได้เพราะอะไร ได้เพราะสิ่งนี้มันเป็นสิ่งที่สังคมเขายอมรับกัน ความดีแค่นี้ ความดีอย่างหยาบๆ ความดีแบบโลก เป็นคนดีก็คือคนดีแล้ว

แต่ในการปฏิบัติไม่เป็นอย่างนั้น การปฏิบัติไม่เป็นอย่างนั้นเพราะอะไร เพราะการปฏิบัติมันเป็นคนดีอย่างนั้น ดีและชั่ว เพราะอะไร ความดีกิเลสมันก็ติดดี กิเลสมันเอาความดีมาให้เราติด เอาความชั่วนั้นมาต่อต้านให้เราติด กิเลสเอา ๒ สิ่งนี้มาล่อลวงเรา ไม่ใช่ล่อลวง เป็นเนื้อหาสาระเลยเป็นข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริงมันเป็นอย่างนี้เลย แล้วเราก็ไปติดสภาวะแบบนี้ แต่ถ้ามันเป็นปรมาัตถธรรม เวลามันเป็นสัจจะความจริงขึ้น

มานะ มันทำลายตัวมันเอง การที่จะทำลายตัวมันเอง ก็เลสมันจะยอมให้มันทำลายตัวมันเองไหม ในเมื่อเราจะทำความสะอาดภาชนะขึ้นหนึ่ง ภาชนะขึ้นนั้นมีความสกปรกใช้ใหม่ เราจะทำภาชนะนั้นให้สะอาด เราจะเอาอะไรเข้าไปล้างในภาชนะนั้น

นี่ก็เหมือนกัน จิตของเรามันเป็นภาชนะเห็นใหม่ มันเป็นธาตุวัตถุ แล้วความสกปรกในภาชนะนั้น จิตก็เหมือนกัน ในเมื่อตัวจิตตัวภพเห็นใหม่ มันมีความดีความชั่วของมันอยู่ในหัวใจของมัน แล้วมันจะย้อนกลับเข้ามาทำความสะอาดภาชนะนั้น ทำความสะอาดสิ่งสกปรกในภาชนะนั้น แล้วยังทำลายตัวภาชนะนั้นอีกด้วย ไอ้ตรงนี้มันจะเอาสิ่งที่เป็นสัญญาจากข้างนอกเข้ามา มันไม่ได้ เพราะสัญญาข้างนอกมา มันทำให้เราไม่เห็นตัวภาชนะนั้นไง ตัวภาชนะนั้นเราไม่เห็นนะ เราไปเห็นการสร้างภาพให้เหมือนกับตัวอย่างแบบอย่างอันนั้น อันนั้นมันเป็นแบบอย่าง เหมือนของที่เรามาเข้ามาซ้อนในความรู้สึกเรา เอาของสิ่งนั้นมาซ้อนในความรู้สึกเราเห็นใหม่ ความรู้สึกเราเลยไม่มี เป็นสิ่งที่เราเอาแบบอย่างนั้นมาตั้ง

แต่ถ้ามันเป็นปัจจุบันขึ้นมา มันจะเป็นตัวของมันเองเลยเห็นใหม่ พอเป็นตัวของมันเอง แบบอย่างที่จะมาสร้างไม่มี เป็นไปไม่ได้ เพียงแต่เราจะทำงานแล้วเรายังทำอะไรไม่เป็น เราก็เอาแบบอย่างนั้นเป็นตัวตั้ง เป็นแบบอย่าง แต่ตัวจริง ตัวจริงคือสิ่งที่มันเป็นในใจเรา ตัวจริงอันนี้มันจะเข้ามา แล้วปัญญาของเรามันจะเกิด ถ้ามันจะเหมือนนะ มันก็เหมือนแต่ไม่เหมือนกัน

ถ้ามันจะเหมือนเห็นใหม่ ดูอย่างพิจารณากายของครูบาอาจารย์ของเรานี้ หลวงปู่ชอบ หลวงปู่เจี๊ยะ หรือของครูบาอาจารย์อื่น ก็พิจารณากายทั้งนั้น พิจารณากายมาตลอดเลย หลวงปู่คำดีพิจารณากาย แต่การพิจารณากายมันก็คนละกาย มันคนละกาย มันคนละขณะ เพราะปัญญาของคน ความเป็นไปของคนมันไม่เหมือนกัน เห็นใหม่ สิ่งที่มีมันเป็นความจริงอย่างนี้ มันจะเป็นความจริงของมัน ถึงบอกว่าเวลาเขาพูดธรรมะเห็นใหม่ สิ่งที่เขาพูดที่มาก็คือคำรา แต่ในเมื่อวงกรรมฐานเห็นใหม่ ถ้าเป็นคำราทั้งหมดมันจะไม่มีที่น่าเชื่อถือ มันก็ต้องเอาขณะจิตของพระป่า เอาขณะจิตของครูบาอาจารย์ ของหลวงปู่ขาว ของหลวงปู่แหวน ของครูบาอาจารย์ ของหลวงตาต่างๆ

ขณะจิต แต่ขณะจิตอย่างนี้เราฟังมาเยอะนะ ไอ้พวกที่ปฏิบัติว่าปฏิบัติเป็นนี้ เวลาพูดนะใกล้เคียงกัน ใกล้เคียงใจ ใกล้เคียงกับของหลวงปู่ขาว ใกล้เคียง คำว่าใกล้เคียงมัน

ก็เหมือนของเทียมไง ของเทียมทำเลียนแบบ ลิขสิทธิ์มันไม่มี ตัวเองไม่ได้คิดปัญญาขึ้นมาเอง แล้วมันทำของมันขึ้นมา เนี่ยมันใกล้เคียงกัน มันเหมือนไม่บริสุทธิ์ มันเป็นไปได้ แต่เขาต้องเอาตรงนี้เข้ามาเห็นใหม่ สิ่งที่มาที่เอามาจากทางวิชาการ แต่เวลาปฏิบัติขึ้นมาก็สร้างภาพขึ้นมาให้มันเป็นสภาวะแบบนั้น

เขาถึงอยู่ในวงการของเขา เพราะอะไร เพราะสิ่งที่มา ทางวิชาการทั้งหมดเขาไม่รู้หรอก ถ้าเขาไม่รู้เนี่ยเขาปฏิบัติกันมาทางวิชาการเห็นใหม่ ทางอภิธรรมเนี่ยเขาปฏิบัติมาเนิ่นนานแล้วละ แต่มรรคผลนะเขาหากันไม่ได้ แต่พอมาทากรูบาอาจารย์เรานี้ กรูบาอาจารย์ของเรามีใช่ไหม แล้วถ้าทำอย่างนั้นแล้วผลสรุปคือเหมือนกันไง เขาถึงบอกว่าในการปฏิบัติของเขา สรุปลงแล้วมันก็เหมือนอภิธรรม ลงกันได้หมด ลงกันได้หมด

คำว่าลงกันได้ละ หลวงตาท่านก็ไม่ค้านเรื่องพระไตรปิฎกหรอก ไม่ค้านเรื่องทางวิชาการของพระพุทธเจ้า แต่ในการปฏิบัติเนี่ยมันต้องแยกเลย พอมันแยกขึ้นมาผลสรุปแล้ว ที่หลวงปู่มันท่านบอกกับหลวงตาเห็นใหม่ว่า ศึกษาขนาดไหน สิ่งที่ศึกษามาแล้วให้เชิดชูไว้ก่อน พอพูดอย่างนี้บ่อยๆ เขามองกลับนะ เขาเอาประเด็นนี้ไปบอกว่า เรานี้อัปยศพระพุทธเจ้า เรานี้อัปยศทุกๆ อย่างเลย แต่ความจริงมันไม่ใช่

เราอยากให้ทุกคนทำได้จริงใจ จะนั่นเวลาพูด สิ่งที่เขามาเป็นเครื่องยืนยัน เอามาเป็นเครื่องยืนยันว่าหลวงปู่มัน พวกเรานี้เชื่อถือ ว่าหลวงปู่มันหลวงตาเป็นพระอรหันต์ คำว่าเป็นพระอรหันต์เห็นใหม่ หลวงปู่มันท่านบอกว่า เชิดชูธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้บนศีรษะ แล้วเก็บใส่ไว้ในลิ้นชักก่อนเห็นใหม่ แล้วลั่นกุญแจไว้อย่าเอาออกมา แล้วเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้าถึงที่สุดแล้วจะวิ่งเข้าหากัน มันจะเหมือนกันไง คำว่าเหมือนกันถ้าเรารู้จริงแล้วนี่ กับธรรมะพระพุทธเจ้าไม่ต่างกันเลย

แต่เพราะเราไม่รู้จริงเห็นใหม่ เราไม่รู้จริงแต่พูดนี้ละเอียดยมาก พูดนี้ตามตำราทั้งหมดเลย เห็นใหม่ มันถึงเป็นอย่างนี้มานาน พอมาแอบอิงกับขณะจิตที่ว่า ต้องมีขณะจิตอย่างนั้นๆ มันเหมือนกับทางโลก อย่างถ้าเราเป็นคนโกหกนะ เราพูดโกหกบ่อยๆ นี่เราโกหกจนเราจำโกหกไม่ได้ละ พูดที่นี้ก็โกหกอย่างหนึ่ง พูดคราวหน้าก็โกหกอีกอย่างหนึ่ง พูดครั้งที่ ๒ ครั้งที่ ๓ จำไม่ได้แล้ว ขณะจิตทำไมมันสับสนนักละ

ขณะจิตมันมีครั้งเดียว ขณะจิตมันมีครั้งเดียวนะ โสดาบันครั้งเดียว สกิทาครั้งเดียว อนาคตครั้งเดียว พระอรหันต์ครั้งเดียว คำว่าครั้งเดียว ถ้าครั้งเดียวเห็นใหม่ แต่ขณะที่พูดใครเคยปฏิบัตินะ ใครเคยหลง หมายถึงว่าเวลาเราพยายามไปถึงเป้าหมายนั้น เราเดินถึงเป้าหมายนั้นแต่เราเข้าใจผิด โอ้มันจะมีความเห็นผิด พอมีความเห็นผิด เราคิดว่าเป็นขณะจิตใด เราคิดว่า สภาวะแบบนี้ ความเห็นอย่างนี้ นี่คือขณะ แต่พอมันเสื่อมแล้วเราทำใหม่เห็นใหม่ อันนั้นนะมันฟ้องเลย ถ้าขณะจิตมีหลายหนนะ ขณะจิตที่มันแบบว่าเดียวเป็นอย่างนี้ เดียวเป็นอย่างนี้ แสดงว่ามันไม่มีขณะจิตเลย

มันเป็นความเข้าใจผิดของจิต มันเป็นความเข้าใจว่า ที่เราเห็นสภาวะเรานี้ถือว่าเป็นขณะ อย่างเช่นเรานิมิตหนึ่งเห็นใหม่ พิจารณาภพหนึ่ง มันปล่อยหนหนึ่ง เราคิดว่านี่เป็นขณะ เราคิดว่าเป็นเพราะว่าเราศึกษาคำรามายะ เราฟังมาเยอะเห็นใหม่ นี่การฟังเทศน์เวลาปฏิบัติมันมีผลอย่างนี้ เวลาครูบาอาจารย์ท่านบอกว่าท่านจะไม่บอกเรื่องขณะ เรื่องผล เพราะบอกเรื่องผลแล้วนี่คนมันจะจำ ความจำอันนั้น ถ้าเราเอามาเป็นประเด็น เอามาเป็นการสร้างกำลังใจ เอามาตั้งไว้ แล้วเราใช้ปัญญาของเราดีให้แตกออกไป นั่นจะเป็นประโยชน์กับเรามาก

เวลาเราภาวนาไปมันจะอันตู้ มันจะจนตรอกไป ความคิดเรานี้มันจะไปไม่รอดเลย เราเอาสิ่งนี้มาตั้ง นี่คือหัวเชื้อ นี่คือธรรมะของครูบาอาจารย์เรา ตั้งไว้แล้วเราคิดต่อเนื่อง ต่อยอด พยายามขยายส่วน พยายามให้ปัญญาเราเกิด ถ้าปัญญามันเกิดนะมันจะเกิดปัญญาไป คนที่ภาวนานะ วันไหนถ้าปัญญาเกิดดีแล้วมันพิจารณาของมันไปนะ มันปล่อยนะ โอ้โฮ สุขมาก มีความรุ่มเย็นเป็นสุขนะ หน้าตาแจ่มใส ยิ้มแย้มแจ่มใสละ ถ้าวันไหนมันปล่อยมันสุขของมันนะ ถ้าวันไหนภาวนาแล้วมันอันตู้ละ มันไปไม่รอดนะ โอ๊ย หน้าตาหมองคล้ำ เศร้าสร้อย คอตกละเห็นใหม่

ผลมันเกิดจากอะไร ผลมันเกิดจากหัวใจใจ ผลมันเกิดจากเราทำแล้วมันถูกต้องเห็นใหม่ ถ้ามันปล่อยได้จริงเห็นใหม่ มันจะมีความสุขของมันเห็นใหม่ มันจะมีความสุข เห็นใหม่เป็นเครื่องดำเนินเราไป แต่เราก็พยายามต่อเนื่องเข้าไป แล้วถ้ามันเป็นความจริงนะ เวลามันเป็นขณะจริง ขณะของมันจริงๆ มันแยกหมด กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ แล้วมันจะไม่มีกลับมาต่อกันได้อีกเลย

ถ้ามันกลับมาต่อกันได้อีกนะ อภิปุทธธรรม อฐานะที่จะแปรสภาพที่มันคง มันจะเป็นไปอย่างไร ถ้ามันเป็นความจริงนะ มันเป็นความจริงโดยเนื้อหาสาระ เป็นความจริงโดยข้อเท็จจริง มันเป็นจริงๆ เลย พอเป็นจริงๆ เลยนะ ใครจะว่าจริงไปไม่จริงนั่นมันเป็นปากคน มันเป็นคำพูดของคนอื่น ของใครก็แล้วแต่พูดออกไป แต่ความจริงก็คือความจริงอย่างนั้น ก้อนหินมันเป็นก้อนหินโดยเนื้อหาสาระ ใครบอกเป็นก้อนหินคนนั้นพูดถูก คนเข้าใจผิด คนบอกว่าไม่ใช่ก้อนหินไปพูดเป็นอย่างอื่น มันก็คือก้อนหินเห็นไหม

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่จิตมันเป็นแล้วมันจะเป็นไปตามข้อเท็จจริงของมัน ใครจะพูดอย่างไรนั่นมันเรื่องของเขา มันเรื่องของเขาเลย แต่ถ้ามันไม่จริงนะ เราไปพูดให้มันจริงแค่ไหนมันก็ไม่จริง แต่ถ้ามันเป็นจริงแล้วนะ ใครจะบอกว่าไม่จริงมันก็จริง ฉะนั้นมันไม่จำเป็น มันไม่จำเป็นจะต้องให้ใครยืนยันให้ใครรับประกัน ไม่ต้องการสิ่งใดเลย พูดให้มันถูกเถอะ ถ้ามันเป็นความจริงมันพูดอะไรมันพูดถูกหมด แต่ทำไมมันไม่ถูกเห็นไหม มันไม่ถูกเพราะอะไร เราถึงบอกว่าตอบไม่ได้หรือตอบไม่ได้เพราะมันไม่รู้ที่มา เข้าถึงเหตุถึงผลนั้นไม่ได้ พอเข้าถึงเหตุผลไม่ได้นี่ถึงจนตรอก พอจนตรอกปั๊บก็ออกมาเป็นรูปแบบนี้ ออกรูปแบบเป็นการต้องให้หยุดไป นี่พูดถึงความเห็นของเขา

แล้วเวลาเราประพาศปฏิบัติของเราเห็นไหม อันนี้เอามาเป็นกรณีตัวอย่างไง สิ่งต่างๆ เวลาพูดเห็นไหม โคนำฝูง ถ้าโคนำฝูงที่ตลาดนะ มันจะพาฝูงโคนั้นขึ้นฝั่ง ถ้าโคนำฝูงไม่ตลาดมันจะพาฝูงโคนั้นไปสู่วังน้ำวน วังน้ำวนมันดูดไปหมดเลย แต่โคมันไม่รู้ว่าอะไรเป็นวังน้ำวน ถ้าพระพุทธรเจ้าพูดเป็นบุคคลาธิษฐานนี้มันจะเห็นภาพชัดเจนไง แต่เวลาในชีวิตจริงมันเป็นอย่างไร ในชีวิตจริงมันมีเรา มันมีความเห็น มีมุมมอง มีความคิดของเรา วังน้ำวนก็คือวัฏฏะ คือภพ คือชาติ คือการเกิดการตาย แล้วถ้าผู้ที่ไม่ตลาดมันพาให้เราไปวังน้ำวน มันกวนไปอยู่นั่นละ

แต่ผู้ที่ตลาดเห็นไหม ผู้ที่ตลาดจะพาเราออกจากวังน้ำวนนั้น แล้ววังน้ำวนนะ เวลาโคมันไปมันก็เห็นต่อหน้าต่อตา ดูดไปทั้งหมดเลย ทั้งฝูงเลย แต่ของเรานี้มันใช้เวลาอะ กว่าใครจะรู้ สำนักฝึกสำนักกุกนี้ บางทีทั้งชีวิตยังไม่รู้สำนักเลย วังน้ำวนอันนี้มันเป็นวัฏฏะ มันกว้างใหญ่ใจ วัฏฏะมันกว้างใหญ่ มันต้องใช้กาลเวลา เราตายไปแล้วเรายังไม่รู้ที่เราโดนหลอกเลยนะ วังน้ำวนดูดเราไปตายแล้วนะ ยังไม่รู้ว่า เฮ้ย ถูตายแล้ว

กูตายเมื่อไรวะ แล้วกูตายมาอย่างไรวะ ทั้งๆ ที่ตายไปแล้วนะ มันดูไปหมดเลยเห็นใหม่

ความเชื่อความฝังใจของเรา นี่ผลของมันเกิดอย่างนี้ ถ้าผลมันเกิดอย่างนี้ กาลามสูตรไง ไม่ต้องเชื่อสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น ถ้ามีศรัทธาแล้วสิ่งนี้มันทดสอบ เชื่อสันติภูมิโก เชื่อความจริงของเรา เชื่อความเป็นจริง เชื่อสัจธรรม ถ้าสัจธรรมมันเกิดขึ้นมาแล้วนะ สิ่งนี้มันเกิดขึ้นมาในหัวใจของเรา แต่ขณะก่อนที่มันจะเกิดขึ้นนะ มันต้องลงทุนลงแรง การลงทุนลงแรงของเรามันเป็นของจำใจ เห็นใหม่เวลาจำใจ เคนจกรรมนั่งสมาธิ

เวลาพระออกธุดงค์เห็นใหม่ พอชินที่อยู่แล้วจะย้าย ชินที่อยู่แล้วต้องย้ายไปตลอด พอย้ายไปตลอดปั๊บ ยิ่งไปอยู่ที่ป่าที่เขา ยิ่งไปอยู่ที่ผิๆ เห็นใหม่ ที่แรงๆ คำว่าที่แรงๆ พระเราจะชอบเข้าไป เพราะพอที่มันแรงเราจะนอนใจไม่ได้ เราไปอยู่ที่แรงๆ เราต้องตั้งใจของเรา ต้องตั้งสติให้ดี การตั้งสติ การต่อสู้กับเรา มันต้องเปลี่ยนสถานที่ สิ่งที่มันจะต่อสู้มา สิ่งที่มันจะทำได้มา มันไม่ใช่ของที่จะได้มาง่ายๆ

เพราะครูบาอาจารย์บอกว่า ธรรมะนี้อยู่ปากตาย แต่ของเขาบอกปฏิบัติเรียบง่ายๆ บอกทำอะไรก็สะดวกไปหมดเลย ไอ้การปฏิบัติยากนี่มันเป็นการหลงผิดของชาวพุทธมานาน เรียบง่ายๆ มันเหมือนการประกอบสัมมาอาชีวะเลย ประกอบอาชีพนี้เงินทองอยู่ในตลับหีบเอาได้หรือ เงินทองพอถึงก็ไปหีบ นอกจากเล่นห่วยๆ แทะ ผิดทางถูกนั้นอย่างนั้นล่ะได้ แต่เราทำมาหากินมันจะเป็นอย่างนั้นไม่ได้หรอก มันต้องลงทุนลงแรงของเรา เราต้องตั้งใจของเรา เราต้องพยายามของเรา ไอ้นี้ก็เหมือนกันในการปฏิบัติ มันเป็นข้อเท็จจริงของเรานะ เราต้องต่อสู้ของเรา เราต้องทำตามความเป็นจริงของเรา มันอยู่ที่อำนาจวาสนา อยู่ที่ว่าสร้างมา จริตนิสัยของคนมันไม่เหมือนกัน

ถ้าจริตนิสัยของคนไม่เหมือนกัน การกระทำจะให้เหมือนกัน มันเป็นไปได้ การกระทำมันเป็นไปไม่ได้อยู่แล้ว แต่พระพุทธเจ้าสอนเรื่องอริยสัจ ๔ สัจจะ อริยสัจจะความจริงอย่างนี้ ถ้ามันเข้ามาหลักแล้วมันก็หลากหลาย เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าถึงเปิดกว้างเห็นใหม่ พระพุทธเจ้านี้เปิดกว้างมากนะ แม้แต่การทำความสงบ ๔๐ วิธีการ แล้วยิ่งขั้นของปัญญานี้ไม่มีขอบเขตเลย ปัญญาของใครใช้ขนาดไหนก็ได้ แต่ปัญญาที่จะใช้นี้มันต้องมีสัมมาสมาธิเป็นพื้นฐาน

แล้วนี่พอสัมมาสมาธิเป็นพื้นฐานแล้ว เขาปฏิเสธสัมมาสมาธิ เพราะเขาเห็นว่า เน้นนาน เน้นซ้ำ การทำสมาธิเป็นความเน้นซ้ำมาก สิ่งต่างๆ อย่างนี้มันจะติดต่างๆ แล้ว ถ้าไม่มีสมาธิปัญญามันเกิดอย่างไร ทีนี้ถ้าเราจะทำปัญญาให้มันเกิด เราจะทำความจริงของเรา ประสาเรานะมันจะทรยศกับธรรมชาติพระพุทธรเจ้าไม่ได้ มันจะทรยศไม่ได้เลย เพราะธรรมชาติของพระพุทธรเจ้าบอกว่าต้องมี ศีล สมาธิ ปัญญา ใ้หนี่เราจะมาลัดขั้นตอนแล้วว่าเป็นทางลัด เป็นความเห็นของเรา แต่มันเป็นความจริงไหมละ ถ้าเป็นความจริงพระพุทธรเจ้าสอนไว้แล้ว ศีล สมาธิ ปัญญา

สมาธิความสงบของใจมันต้องมี ไม่มีหลักฐาน ไม่มี ความสงบของใจเลย ความคิดทั้งหมดมันจะเป็นโลกียปัญญา มันเป็นสามัญสำนึก มันเป็นปัญญาของเราอยู่แล้ว แต่ถ้าความสงบเข้ามา แล้วปัญญาความแตกต่างอย่างนี้มันไม่มี ในคำพูดของเขา ไม่มีเลย ในคำพูดในการสอนของเขาไม่มีเลย เขาบอกสิ่งนี้เป็นการใช้ปัญญา ใช้ปัญญาตัด ใช้สัญญาจำเข้าไป จำเข้าไปให้มันคงเป็นใช้ได้ แต่ในครูบาอาจารย์เรามาบอกไว้แล้วนะ สัญญานี้มันเป็นอันตรายมาก สัญญาเหมือนกับเราสร้างภาพลวงไว้ เราจะเข้าสู่ภาพจริงนั้นไม่ได้เลย

คุณมนุษย์เราเห็นไหม เวลาไปยืนอยู่ในที่มีแดดมันจะมีเงา ในหัวใจของเรา พลังงานคือตัวจิต ความคิดเป็นเงา ความคิดนี้เป็นเงา แล้วเวลาคุณ เขาบอกคุณจิตๆ ความจริงมันไปอยู่ที่เงา เพราะเขาไม่รู้จักจิตกันใจ เขาไม่รู้จักพลังงาน เขาเห็นแต่สัญญา อารมณ์ แต่เวลาพูด ไม่ใช่ มันเป็นสัญญาอารมณ์ มันจะเป็น.. อธิบายมันเป็นวิชาการหมดเลย มันเป็นอภิธรรม

แต่ถ้าเป็นความจริง ชื่อมันอย่างหนึ่งใช่ไหม อย่างเช่นคนร้าย คนร้ายที่มันปล้นไปมันนำไป คนนี้เรารู้ว่าคนนี้ลักของไป แต่เรายังไม่ได้ตัวมัน เรารู้เฉยๆ นี่ก็เหมือนกัน ถ้ารู้เฉยๆ นี่ คำว่ารู้เฉยๆ เราจะจินตนาการได้หมดเลย เราจะจินตนาการว่าเขาปล้นอย่างไร เขาทำอย่างไร อู๊ย เราจะสร้างภาพได้เอง เพราะมันไม่เป็นความจริง แต่ถ้าเราได้ตัวมันมาแล้ว มึงทำอย่างไร มึงเข้าอย่างไร มึงออกอย่างไร

นี่ก็เหมือนกัน เงาเห็นไหม ร่างกายเรากับเงา พลังงานกับความคิด แล้วความคิดมันเกิดดับ เราถึงบอกความคิดเกิดดับ จิตไม่เคยเกิดดับ จิตไม่เคยเกิดดับ พลังงานนี้มันอยู่ของมันตลอดไป แม้แต่นอนหลับมันก็มีของมันอยู่ จิตไม่เคยดับนะ จิตไม่เคย

ดับ แล้วที่ว่าสิ่งที่จิตไม่เคยดับนี้ สิ่งที่ไม่เคยดับมันมีของมันอยู่ใช่ไหม แต่ความคิด
 ติ ความคิดมันเกิดดับ

ถ้าความคิดมันเกิดดับ พอความคิดมันดับแล้วมันเหลืออะไรล่ะ เหลืออะไร ที่นี้
 สิ่งต่างๆ เห็นไหมบอกว่าจิตไม่เคยดับ แล้วเวลาบอกว่าจิตดับนะดับไม่ได้เห็นไหม คำว่า
 จิตดับ จิตมันไม่เคยดับ แต่คำว่าจิตดับของครูบาอาจารย์เนี่ยความรู้สึก ความรู้สึกมัน
 ดับ สิ่งต่างๆ ความรู้สึกมันดับ มันทรงตัวของมันอยู่โดยธรรมชาติของมันเห็นไหม สิ่ง
 ต่างๆ เวลาลมพัดมาเสียงต่างๆ เรารับรู้ได้หมดใช่ไหม แต่เวลาจิตมันตั้งอยู่เฉยๆ นะมัน
 ตั้งอยู่ไม่ได้ จิตนี้ตั้งอยู่ไม่ได้

แต่เวลาเราทำสมาธิ เราฟังธรรมมากๆ เรามีสิ่งที่กระทบหัวใจมาก มันทรงตัว
 ของมันโดยที่ไม่ออกมารับรู้เห็นไหม มันดับจากความรู้สึก แต่ตัวมันดับไม่ได้หรอก
 แต่มันดับจากความรู้สึกไง จิตดับคือดับจากความรู้ข้างนอก รับรู้สิ่งต่างๆ ที่เรารับรู้
 เสียงกระทบหู ผิวหนังรับรู้ต่างๆ เห็นไหม เวลาเรากำหนดพุทโธๆ จิตเราสงบบ้าง แต่
 มันก็ยังรับรู้อยู่ ลมพัดมาสิ่งต่างๆ ความกระทบกับร่างกายรับรู้หมดเลย

แต่ถ้ามันเป็นอัปปนาสมาธิ มันสักแต่ว่า มันสักแต่ว่ารู้ในตัวของมันเลยนะ
 ความรู้สึกทางผิวหนังไม่มี ความรู้สึกในร่างกายเราไม่มี แม้แต่จิตกับกายอยู่ด้วยกันนี้
 แหละ แต่จิตมันไม่รับรู้ส่วนของร่างกายเลย มันเป็นเอกเทศของมันเองเลย นี่เห็นไหม
 พลังงานมันมีของมันอยู่ มันดับจากความรู้ข้างนอกเข้ามาเป็นตัวมันเองหมดเลย จิต
 ดับ คำว่าจิตดับ มันดับจากโลกสามัญสำนึก ใจไหม สามัญสำนึกของโลกมันดับของ
 มันเข้ามา

แล้วคำว่าความคิดเกิดดับ ความคิดเกิดดับจากข้างนอก สิ่งต่างๆ ที่มันดับตรงนี้
 มันดับตรงไหน สิ่งที่เป็นเงาเนี่ยมันแกกเกสได้ไหม มันแกกเกสไม่ได้ สิ่งนี้มันแกกเกส
 ไม่ได้ไง แล้วนี่มองกันอย่างนั้น ติความกันอย่างนั้น ติความตามความเข้าใจผิดของเขา
 ไป แต่ถ้ามันประพฤติปฏิบัติเข้ามา มันจะติความอย่างนั้นไม่ได้ เวลาสอนขึ้นมา การ
 สอนมันสอนจากประสบการณ์ใจไหม สอนจากเทคนิคของตัว

แล้วเราคนปฏิบัตินี้ เวลาปฏิบัติขึ้นมาทุกคนจะ.. เช่น คนทำสมาธิเขาว่าทำ
 อย่างไรถึงจิตสงบ เวลาว่างๆ จิตสงบแล้ววิปัสสนาอย่างไร วิปัสสนาแล้วมันปล่อย

อย่างไร วิปัสสนาปล่อยแล้วปล่อยอีกแล้วมันจะขาดอย่างไร เวลามันขาดไปแล้วนี้ จะเริ่มดำเนินการขั้นตอนต่อไปอย่างไรเห็นไหม เวลาถูกศิษย์มาถามอาจารย์ อาจารย์จะตอบเป็นขั้นๆ ไป มันอยู่ที่วิภาวะ อยู่ที่ภูมิของผู้ถาม ผู้ถามเขาปฏิบัติได้มากน้อยแค่ไหน

มันจะปฏิบัติขึ้นไปเรื่อยๆ เห็นไหม ถ้ามันเป็นขั้นตอนๆ ขึ้นไป มันไม่ใช่ว่ามันจะต้องเป็นเหมือนกันหมด มันไม่มีสิ่งใดที่เป็นเหมือนกันหมด มันอยู่ที่จริตนิสัยของคน อยู่ที่ความถนัดของคน คนทำได้มากได้น้อยแล้วแต่คน สิ่งนี้ถ้ามันมีความจริงอย่างนี้ออกมาเห็นไหม ถ้ามีความจริงอย่างนี้ออกมา สิ่งที่เราพูดออกมานี้มันไม่ขัดแย้งกัน มันไม่ขัดแย้งกับธรรมพระพุทธเจ้านะ นี่เวลาพูดธรรมะพระพุทธเจ้า นี่ชัดเจนมาก ที่ว่าเวลาเมื่อก่อนทำไมเขาละเอียดมาก เขาตอบได้ละเอียดมาก ละเอียดนั้นเป็นทางวิชาการ ทางวิชาการที่ว่าเขาไปค้นคว้าได้ แต่เวลาเอาความจริงสิ เอาความจริงที่ตอบ ใหม่นี้ งงนะ

เหมือนเราเนี่ย เวลาเราไปกู้ยืมเงินคนอื่นใช้ เรากู้ได้หมด แต่เราทำมาหากินไม่เป็น แต่ถ้าเราทำมาหากินเป็นนะ เงินของเราเอง เราไม่ต้องกู้ยืมของคนอื่นมาใช้ซะ กู้ยืมนี้กู้ได้หมด แชร่ลูกโซ่ใจ หมุนอยู่นั่นแหละ หมุนไปเรื่อย เงินมหาศาลเลยหมุนเข้ามา แต่เป็นการทุจริตหมดเลย แต่ถ้าจะทำให้เรามีฐานะอย่างนั้น แต่ละทีแต่ละครั้งไม่ใช่ของง่ายๆ แล้วทำเป็นฐานะอย่างนั้นขึ้นมาแล้วเป็นเงินของเรา ถ้าเป็นเงินของเรานี่เราเป็นคนหาเข้ามาใช่ไหม เราไม่ใช่ทำแชร์ลูกโซ่ขึ้นมา หลอกหลวงเข้ามา หมุนเข้ามา ให้มันมีเงินเข้ามาผ่านเรา

แต่ถ้าเป็นเงินของเรา เรารักษาไว้เองเราจะไม่ต้องตกใจกับสิ่งใดเลย เราจะไม่ตื่นเต็นกับสิ่งใดเลย เพราะสิ่งนี้เป็นของเรา เราหาของเรามา เราบริหารของเราโดยบริสุทธิ์ผุดผ่องของเรา เรารักษาของเราได้ สิ่งนี้มันเอามาแจกแจกเอามาพูดที่ไหนก็ได้ ถ้ามันไม่มีตรงนี้มันก็หมุนไปเรื่อยๆ แล้วหนาว.. หนาวว่ามันไม่มีที่ลงใจ ลงไม่ได้ ถ้าลงไม่ได้ปั๊บนี้ มันก็เป็นกระแสไปละ เพียงแต่เมื่อก่อนมันพยายามจะเข้าไปประสานงานเพื่อให้จบใช่ไหม มันต้องให้หยุดไปข้างใดข้างหนึ่ง โอ้อย่างนี้มันเป็นกระแสสังคม กระแสสังคมนี้เป็นอย่างหนึ่งนะ

แต่อย่างพูดเมื่อวานนี้การเมืองกับความจริง การเมืองเป็นการเมือง การเมืองเป็นความเชื่อ กระแสสังคมเป็นความเชื่อนะ ปลุกกระแสความเชื่อขึ้นมา ผู้ที่มีความเชื่อใน

สิ่งนั้นแล้ว เอาความเชื่อนั้นนะ ใครพูดผิดจากความเชื่อของเราพวกนั้นผิด เนี่ยสร้าง กระแสขึ้นมา ให้มันเป็นกระแส ให้มันมีความเชื่อ ความเชื่อก็เป็นการเมือง ความเชื่อ คือความจริงของการเมือง เพราะในการเมืองนะ มันมีกาลเทศะ มันมีการหมุนเวียนของมัน เรื่องของการเมืองไซ้ใหม่ มันเป็นกระแส เป็นการปกครอง เป็นการควบคุมมวลชน นี่คือการเมือง

แต่ที่นี้ความเชื่อคือความศรัทธา ศรัทธาความเชื่อ แต่ศรัทธาแก้กิเลสไม่ได้ ต้อง เป็นความจริง ที่นี้ความจริงนี้คนจะเข้าถึงได้ก็คน ถ้าความจริงอันนี้เกิดขึ้นระหว่างความ เชื่อกับความจริง ถ้าเขามีแต่ความเชื่อ เขาก็ยึดมั่นของเขา แล้วความเชื่อออกมาจาก ธรรมพระพุทธเจ้าไง แล้วว่าอันนั้นเป็นความจริง แต่ถ้าความจริง ความจริงคนปฏิบัติ ได้ยาก แต่มันก็เป็นอย่างหนึ่งว่าถ้าความจริงออกไป ขนาดว่าปฏิบัติได้ยากคนยังสนใจ เข้าใจได้เยอะนะ คนสนใจและเข้าใจได้เยอะ มันเป็นเรื่องที่เปรียบเทียบ ศาสนานี้มันถึงมี เนื้อหาสาระไง เวลาพูดถึงว่ามรรคผลไม่มี นรกสวรรค์ไม่มี ทุกอย่างไม่มีทั้งนั้น ไม่มี เพราะไม่มีใครเข้าไปสัมผัสตามความเป็นจริงไง

แต่ถ้ามีใครเข้าไปสัมผัสตามความเป็นจริงอันนั้นได้ สิ่งนั้นมีอยู่นะ สัมผัสความ เป็นจริงได้แล้วมันเป็นความจริงที่หลากหลาย ความจริงจากข้างนอก ความจริงจากข้าง ใน ความจริงของข้างนอกเห็นไหม ความจริงของวิญญูะไง ผลของวิญญูะ เราเกิดนี่เป็น ผลของวิญญูะ เกิดจากบุญจากกรรมเห็นไหม จากบุญจากกรรมนี่เป็นผลของวิญญูะ นี่ ความจริง ความจริงอยู่ข้างนอก เพราะมันเป็นวิญญูะอยู่แล้ว คนจะเชื่อหรือไม่เชื่อ มัน จะโดนแรงโดนผลของวิญญูะนี้หมุนไป จิตนี้มันต้องหมุนไปกับวิญญูะ จิต เพราะวิญญูะ นี้เป็นที่อาศัยของจิต เป็นภพอาศัยของจิต จิตจะหมุนไปกับวิญญูะนี้ นี่มันจะหมุนของ มันไป

แต่ถ้าเป็นความจริงละ ส่วนที่เป็นความจริงที่มันไม่หมุนไปในวิญญูะ เพราะมันมี จุดยืนของมัน มีหลักเกณฑ์ของมัน มันจะพ้นออกไปจากวิญญูะ วิญญูะนี้ไม่มีอำนาจกับ มันเลย นี่ความจริงไง ความจริงที่มันจะพ้นจากวิญญูะไปเห็นไหม กระแสถึงควบคุมสิ่ง นี้ไม่ได้ แต่ถ้าเราไม่มีจุดยืนของเรา เราไม่มีความจริงของเรา เราจะไปตามกระแสของ วิญญูะนั้น มันก็หมุนของมันไป ถ้าเขาสร้างกระแสอย่างนั้นไป มันเป็นกระแส แล้ว

เป็นความเชื่อ ที่นิมนุญยัง สิ่งที่เป็นมนุษย์ ความตื่นของมนุษย์ มนุษย์มันตื่นของมันไป

แต่คุณในพระไตรปิฎกเห็นไหม กระต่ายตื่นตูม เวลาผลตาลตกลงมา ฟ้าถล่มๆ มันตื่นของมันไป สัตว์ทั้งหมดไปหมดเลย แต่ผู้ที่มีสติปัญญานะ อะไรมันถล่ม กลับไปคูชิ ลูกตาลตกใส่ใบตาล นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่คุณมันมีข้อเท็จจริงมากน้อยแค่ไหน ถ้ามีความจริงมากน้อยแค่ไหน กลัวอะไรกับการตรวจสอบ ครูบาอาจารย์ของเราซึ่งชอบการตรวจสอบ ยิ่งตรวจสอบยิ่งสะอาด ยิ่งตรวจสอบยิ่งดีงาม

นี่ก็เหมือนกัน มีธรรมะมันต้องคุยกัน อย่างของเรานี้เห็นไหม เราถามปัญหาไปตอบมา ก็เหมือนกับเราเทศน์ ๒ ธรรมมาสัก มันเป็นปุจฉา-วิสัชนาใช่ไหม ปุจฉาแล้วก็วิสัชนา แล้วเอ็งก็ปุจฉาบ้าง ข้าก็วิสัชนาเห็นไหม ถาม-ตอบ มันเป็นการถาม-ตอบ อย่างนี้สิธรรมะมันถึงเป็นอย่างนี้ นี่เวลาของเขาปุจฉามาเราก็ตอบแล้วไง เห็นไหม จิตเป็นดวงจิตต่างๆ อะไรเราตอบหมด เราตอบไปแล้ว เจ็บ จิตส่งออกไปไม่ได้ เป็นไปไม่ได้ จิตคือพลังงาน พลังงานความร้อนคลายตัวหมด จิตส่งออกทั้งหมด

จิตส่งออกทั้งหมด แต่เพราะสติเข้าไปควบคุมมันถึงหดตัวสงบเข้ามา สิ่งที่มีมันจะสงบได้ พลังงานที่มีมันออกไป พลังงานเห็นไหม คุณความคิดนี้มันออกหมดเลย สติตั้งไว้แล้วกำหนดบริกรรมพุทโธๆ เพื่อให้พลังงานนี้รวมตัว พอพลังงานรวมตัวเข้ามาแล้ว จากจิตที่ส่งออก พลังงานที่ส่งออกเป็นพลังงานที่สงบนิ่ง พลังงานที่สงบนิ่งนี้เป็นพื้นฐาน เป็นพื้นฐานขึ้นมาจะให้ใช้ปัญญา ปัญญาที่เกิดจากพลังงานอันนี้ มันถึงเป็นปัญญาเข้ามาชำระล้างกิเลสในพลังงานอันนี้ พลังงานอันนี้คือธาตุรู้ คือตัวจิต

ถ้าไม่มีพื้นฐานอันนี้ กิเลสมันเกิดที่ตรงไหน แล้วกิเลสมันจะไปตายที่ไหน กิเลสมันจะไปสิ้นสุดที่ตรงไหน นี่ไม่มีที่สิ้นสุดไง จิตส่งออกไม่ได้ จิตมันเป็นธรรมชาติของมัน มันก็เลยกลายเป็น มันมีนิพพานอยู่แล้ว จิตนี้มีนิพพานดั้งเดิมอยู่แล้ว เพียงแต่เข้าไปเห็นมันคุณมันก็จบ ก็คือนิพพาน ก้อนหินก็เป็นนิพพานอย่างนั้นนะ ก้อนหินก็ไม่ขยับเลย ก้อนหินมันก็ตั้งเฉยของมันอย่างนั้น แต่เพราะความคิดสูตรสำเร็จเห็นไหม

เพราะมันเป็นทางวิชาการ แล้วยึดทางวิชาการเป็นหลัก ก็คำว่าวิชาการอันนั้น เพียงแต่แอบอิงอ้างอิง เหมือนกับว่าครูบาอาจารย์เราน่ะสร้างเครดิตความน่าเชื่อถือขึ้นมา แล้วเขาก็อาศัยอิงความเชื่อถืออันนี้เท่านั้นเอง แต่ข้อเท็จจริงของเขาไม่ได้ทำเป็นแบบนี้ ฉะนั้นเวลาเราพูดออกมา อย่างไรเขาก็ตอบไม่ได้ เขาตอบไม่ได้หรอก เพราะที่มานั้นคนละอัน ที่มาของเขานั้นที่มาของธรรมพระพุทธรเจ้า

แต่เวลาปฏิบัติขึ้นมาที่ธรรมพระพุทธรเจ้าจริงๆ เพราะเราเป็นสาวก สาวกะ เราเกิดได้ร่มธงของพุทธศาสนา ในการปฏิบัติของพวกเรานี้ก็ปฏิบัติในได้ร่มธงของพุทธศาสนาแหละ แต่เวลาจิตของเรามันเป็นขึ้นมา มันเป็นสมบัติของเราที่เราเกิดในได้ร่มธงนั้น แล้วเราได้ผล เก็บผลประโยชน์จากในหัวใจของเราขึ้นมา

แต่ถ้าไปจำธรรมพระพุทธรเจ้าขึ้นมา ร่มธงเห็นไหม เราจะไปเอาธงคันนั้นมาเป็นของเราไม่ได้ เราเกิดอยู่ได้ร่มธง แต่ธงนี้เป็นธงของพระพุทธรเจ้า ได้ร่มธงของพุทธศาสนา นี่เขาบอกว่า ต้องเป็นธงอย่างนี้อย่างเดียว ความรู้สึกความจริงของเรามันไม่มี มันเป็นไปไม่ได้หรอก เราต้องประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราเกิดจากได้ร่มธงของพุทธศาสนา เราถึงเคารพบูชา แต่การเคารพบูชาเพื่อสร้างฐานะ เพื่อการประพฤติปฏิบัติขึ้นมา แล้วมันเกิดขึ้นมาจากความเป็นจริง มันถึงจะพูดได้ เคลียร์ได้หมด แล้วถ้าเคลียร์ไม่ได้มันก็เป็นเรื่องของกระแส เป็นบุญเป็นกรรมของเขาไป

นี่พูดถึงการตอบได้ และตอบไม่ได้ ตอบไม่ได้หรอก ถ้ามันไม่รู้ออกมาจากหัวใจ เขาตอบของเขานี่เขาตอบของเขาทางปริยัติ แต่พวกก่อนหน้านี้มันไม่มีใครรู้จริง คือไม่มีปัญญาที่เข้าไปกลั่นกรอง ไม่มี จับต้องตรงนี้ไม่ได้ เขาก็เลยกระแสนั้นก็ไปได้เรื่อยๆ แต่ถ้าตอนนั้นเราไปพูดอะไรกัน มันก็เป็นการขัดแย้งกัน แต่ตอนนี้มันออกมาอย่างนี้แล้ว ออกมาอย่างนี้หมายถึงว่า มันเป็นหนทางในปฏิบัติ มัคโค มัคกะ มรรค ญาณ เป็นทางอันเอก ที่นี้ทางอันเอกของใครมันจะเข้าไปถึงปลายทางนั้นได้ไง มันเห็นชัดๆ ใจ มันเลยพูดได้ชัดเจน

แต่ถ้าก่อนหน้านี้ มันยังไม่เสนอแนวทางออกมาชัดเจน ก็ว่าเหมือนกันอีก ไม่มีสองทาง ก็คือทางเดียวแหละ ทางเหมือนกันแต่เพราะตีความผิด เพราะความเข้าใจผิดทั้งนั้นล่ะ แต่ตอนนี้มันเห็นชัดเจนเห็นไหม ชัดเจนขึ้นมาก็เลยบอกแนวทาง พอแนวทางขึ้นมามีดินไม่ออกแล้ว พอเดินไม่ออกแล้วทำอย่างไรล่ะ เขาก็ต้องหาทางของ

เขา เราบอกว่าตอบไม่ได้ ตอบไม่ได้มันไม่จำเป็นหรอก ตอบหรือไม่ตอบ พวกเราไม่มีปัญหานะ

เพราะว่าเราเกิดมา ชีวิตของเราเป็นชีวิตที่เป็นอิสรภาพของเรา เราจะเชื่ออะไรก็ได้ เราจะทำหน้าที่การงานของเรานี้เป็นประโยชน์กับเรา แล้วเรื่องของคนอื่นเป็นเรื่องของเขา เขาจะตอบได้หรือตอบไม่ได้ เราไม่ได้มีผลได้ผลเสียกับเขาทั้งสิ้น แต่ที่พูดนี้พูดเพื่อธรรมะ พูดเพื่อสัจจะความจริง พูดเพื่อสังคมโลก สังคมโลกจะเห็นว่าอะไรเป็นทางที่ควร ควรจะใช้เพื่อเป็นการดำเนินชีวิตของตัวเอง ไม่ใช่เราไม่เชื่อสิ่งใดๆ เลยแล้วไม่มีสิ่งใดเลยเป็นเครื่องวัดตรวจสอบ ให้ใครก็ได้พูดอย่างไรก็ได้ตามใจเขา

ใครพูดอย่างไรก็ได้ แต่มันจะต้องลงกับธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้มันเป็นอันเดียวกัน แล้วพูดถึง ถ้าสิ่งที่เขาพูดมันเป็นความถูกต้อง ที่เราพูดออกมาเห็นไหม เราก็ไม่ได้พูดแล้วเอาไปเก็บใส่ตู้ใส่ไหที่ไหน เราพูดเสร็จแล้วมันก็เป็นสมบัติสาธารณะ ทุกคนก็ตรวจสอบเราได้เหมือนกัน เราตรวจสอบใครก็ได้ คนอื่นก็ตรวจสอบเราได้ทั้งนั้น ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะตรวจสอบ ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเหมือนกันทั้งหมด พูดเสร็จแล้วไม่ใช่เราเก็บไว้ นี่ พูดเสร็จแล้วมันก็กระจายออกไป มันเป็นสาธารณะเหมือนกัน มันเปิดเผยเหมือนกัน ทุกคนตรวจสอบได้เหมือนกัน มันเสรีภาพเหมือนกัน มันถึงว่าสิ่งที่จริงมันพร้อมที่จะให้พิสูจน์ สิ่งที่ไม่เป็นจริงเท่านั้น พร้อมที่จะหลบหลีกแล้วไม่สู้กับความจริง เอวัง